

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.4>

УДК 336.64: 336.143

С. В. Качула,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2540-862X>

КАПІТАЛІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЗАСІБ ЗНИЖЕННЯ НАВАНТАЖЕННЯ НА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

S. Kachula,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

CAPITALIZATION OF UTILITY ENTERPRISES AS A MEANS OF REDUCING THE BURDEN ON LOCAL BUDGETS

У статті розглянуто роль бюджетної політики у формуванні ресурсної бази місцевих бюджетів. Проведено аналіз виконання місцевих бюджетів та видатків на ЖКГ та комунальне господарство за 2007-2022 рр. Встановлено, що поліпшення фінансування підприємств комунальної форми власності вимагає комплексного підходу та співпраці між місцевими органами влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Розглянуто досвід країн Європейського Союзу щодо капіталізації комунальних підприємств. Запропоновано, на основі досвіду країн Європейського Союзу, впровадити

практику капіталізації комунальних підприємств в Україні як засіб зниження навантаження на місцеві бюджети України. Доведено, що капіталізація комунальних підприємств є найважливішим фінансовим показником для оцінки їх ринкового стану та може зменшити фінансовий тягар на місцеві бюджети, особливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

The article examines the role of budget policy in the formation of the resource base of local budgets. Decentralization of local budgets has a significant impact on the development of regions and improving the lives of local communities by providing additional sources of financial resources. An analysis of the implementation of local budgets for the years 2007-2022 showed that from 2007 to 2020, local budgets were implemented with a deficit. In other words, despite the active implementation of decentralization since 2015, local budgets remained subsidized until 2018. Although the years 2021-2022 ended with a surplus, the results of the last two years do not provide conclusive evidence of the impact of local decentralization. The analysis of local budget expenditures in Ukraine on housing and communal services from 2007 to 2022 revealed that the share of expenditures on housing and public utilities, while relatively small, has shown a consistent upward trend since 2015. It has been established that improving the financing of publicly-owned enterprises requires a comprehensive approach and cooperation between local authorities, enterprises, and other stakeholders. The experience of European Union countries regarding the capitalization of communal enterprises is considered. Drawing on this experience, it is proposed to implement the practice of capitalization for communal enterprises in Ukraine as a means of reducing the burden on local budgets. Specific practices and sources of capital formation may vary depending on the type of utility, its regulatory environment, and its financial strategy. Capital accumulation is crucial for utilities to ensure the long-term reliability and sustainability of their services, as well as to meet new consumer and environmental demands. While the concept of capitalization for utilities may be less common compared to private or public companies, there are situations in which utilities may issue special types of financial instruments or engage

in other financial transactions that can be considered capitalization. In general, the capitalization of a utility is a crucial financial indicator for assessing its market condition. Consequently, capitalizing utility enterprises can alleviate the financial burden on local budgets, especially when their financial resources are limited.

Ключові слова: *бюджетна політика, місцеві бюджети, видатки бюджету, децентралізація, фінансування комунальних підприємств, капіталізація, комунальні підприємства.*

Keywords: *budget policy, local budgets, budget expenditures, decentralization, financing of communal enterprises, capitalization, communal enterprises.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Місцеві бюджети є інструментом реалізації політики органів місцевого самоврядування щодо розвитку певної території, виконання місцевою владою найважливіших завдань локального рівня та отримання запланованих результатів діяльності. В умовах децентралізації влади суттєво зростає роль місцевих бюджетів у стимулюванні соціально-економічного розвитку територій, фінансуванні суспільних потреб та послуг належної якості, підвищенні добробуту населення. Але, враховуючи дефіцитність місцевих бюджетів, постає питання пошуку шляхів зменшення навантаження на місцеві бюджети, особливо в тих напрямках, які на перший погляд можуть бути 100-відсотково залежними від бюджету. Одним із таких напрямків фінансування є фінансування ЖКГ та комунальних підприємств. Тому актуальним є дослідження можливості запровадження практики капіталізації комунальних підприємств як засобу зниження навантаження на місцеві бюджети України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливості розширення ресурсної бази місцевих бюджетів присвячені праці науковців: І. Чугунова, В. Макогон, М. Тітарчук, Т. Крикун [13], Л. Лисяк [15; 16], А. Кушнір, В. ДаценкоЮ, Т. Терещенко [15], О.Грабчук, О. Філіпової [16] та ін. Як

перспективи зниження навантаження на місцеві бюджети за рахунок удосконалення управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств присвячені праці В. Глухової та Х. Кравченко [2; 5], О. Жулина В. та Л. Зеленюк-Джунь [4], Д. Загірняк [5], О. Кириленко [8] та ін. Проблемам формування статутного капіталу комунальних підприємств присвячені праці О. Пустяк [10], С. Тульчинської О. та О. Солосіч [11] та ін. Але питання щодо пошуку шляхів зниження навантаження на місцеві бюджети залишається актуальним, що і спонукало до обрання теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити стан забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів з тим щоб знизити на них навантаження за рахунок капіталізації комунальних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальна мета бюджетної політики щодо формування місцевих бюджетів полягає в забезпеченні стабільності та розвитку місцевих громад, підвищенні якості життя громадян і забезпеченні реалізації стратегічних цілей розвитку на місцевому рівні. В своїх працях науковці [13; 15; 16] розглядають бюджетну політику як важливий інструмент формування ресурсної бази місцевих бюджетів та забезпечення добробуту громадян на місцевому рівні. Загальна мета бюджетної політики щодо місцевих бюджетів полягає в забезпеченні стабільності та розвитку місцевих громад, підвищенні якості життя громадян і забезпеченні реалізації стратегічних цілей розвитку на місцевому рівні. Але складнощі щодо дотримання стійкості фінансової системи загалом та таких її складових, як місцеві фінанси загострюються в умовах воєнного стану в Україні, відтак зумовлюють потребу у стимулюванні розвитку ефективних механізмів пом'якшення ризиків для них.

Впровадження децентралізації в Україні було спрямоване на створення більш прозорої, ефективної та відповідальної системи управління на місцевому рівні та на підвищення рівня самоврядування. Децентралізація дозволила зміцнити роль та повноваження місцевих органів влади, забезпечивши їм більше влади у прийнятті рішень щодо розвитку своїх територій. Передача

фінансових та управлінських повноважень на місцевий рівень сприяла зростанню відповідальності місцевих органів влади перед громадянами і підвищила їх зацікавленість у якісному наданні послуг.

Децентралізація місцевих бюджетів – це процес передачі більшої фінансової та бюджетної влади з центрального рівня до місцевих органів влади, зокрема місцевим громадам та місцевим бюджетам. Цей процес має на меті збільшення фінансової незалежності та відповідальності місцевого самоврядування, забезпечення більшої демократії та ефективності у розподілі та управлінні бюджетними ресурсами. Децентралізація місцевих бюджетів має значний вплив на розвиток регіонів і поліпшення життя місцевих громад, шляхом надання додаткових джерел фінансових ресурсів. Однак успішна децентралізація вимагає ефективного управління та контролю, а також відповідного правового та інституційного середовища.

Аналіз виконання місцевих бюджетів України за 2007-2022 рр., що з 2007 р. по 2020 р. місцеві бюджети виконувались з дефіцитом. Тобто, навіть з врахуванням того, що з 2015 р. здійснюється активне впровадження децентралізації, місцеві бюджети включно до 2018 р. залишалися дотаційними. При чому трансферти з 2011 по 2018 рр. за розміром фінансування були більші ніж самі доходи місцевих бюджетів. З 2019 р. ситуація починає змінюватись, трансферти зменшуються, але все рівно видатки більш як на третину перевищують доходи. І лише в 2021 – 2022 рр., при зниженні надходжень від міжбюджетних трансфертів, місцеві бюджети виконані з профіцитом (рис. 1).

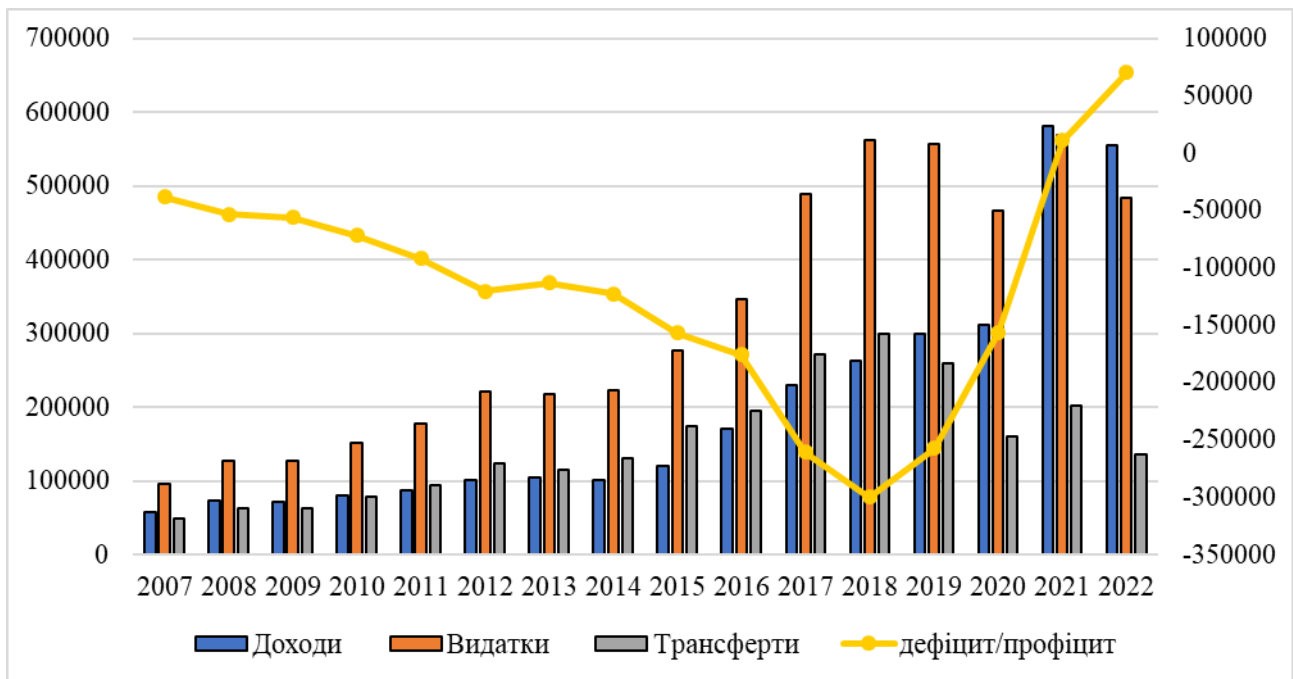

Рис. 1. Виконання місцевих бюджетів України за 2007-2022 рр. (дані по доходам та видаткам вказані без врахування міжбюджетних трансфертів), млн. грн.

Джерело: Систематизовано за даними [1; 6; 12].

Але результати двох останніх років не дозволяють зробити остаточні висновки щодо результатів впровадження децентралізації на місцях. Тому питання наявних фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування, які формують місцеві бюджети, залишається досить актуальним. Постає питання пошуку шляхів зменшення навантаження на місцеві бюджети, особливо в тих напрямках, які на перший погляд можуть бути 100-відсотково залежними від бюджету. Одним із таких напрямків фінансування є фінансування ЖКГ та комунальних підприємств. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у фінансовому забезпеченні комунальних підприємств. Поліпшення фінансування підприємств комунальної форми власності є важливим завданням для забезпечення якості та стійкості комунальних послуг.

Комунальні підприємства – це підприємства, які належать місцевим органам влади або контролюються ними і надають комунальні послуги громадянам та підприємствам на місцевому рівні. Роль місцевих бюджетів у фінансуванні комунальних підприємств включає наступні аспекти:

1) Фінансування інфраструктури. За рахунок місцевих бюджетів фінансується розвиток та підтримка інфраструктури: будівництво та ремонт доріг, водопостачання, водовідведення, електромережі і т. д.;

2) Субсидії і дотації. Місцеві бюджети можуть надавати комунальним підприємствам субсидії і дотації для забезпечення доступних цін на комунальні послуги для населення, особливо для осіб з низькими доходами. Це допомагає зменшити соціальну напругу та забезпечити всім доступ до необхідних послуг;

3) Фінансова підтримка в кризових ситуаціях. Місцеві бюджети можуть надавати фінансову підтримку комунальним підприємствам у випадку кризових ситуацій, таких як природні катастрофи або економічні кризи. Це допомагає забезпечити неперервність надання важливих комунальних послуг;

4) Розвиток нових проектів. Фінансування за рахунок місцевого бюджету нових проектів та ініціатив комунальних підприємств, які спрямовані на поліпшення якості послуг та підвищення ефективності їх функціонування.

Аналіз видатків місцевих бюджетів України на ЖКГ та комунальне господарство за 2007-2022 рр. показав, що частка видатків на ЖКП в загальних видатках хоч і займає незначну часту, але вона, починаючи з 2015 р., має стійку тенденцію до зростання. Причому, якщо частка видатків на комунальне господарство до 2014 р. знижувалась та кошти на даний сектор виділялись незначні, то починаючи з 2014 р. видатки починають зростати. І навіть в 2018 р. майже всі видатки на ЖКГ виділені на підтримку комунального господарства і такий незначний розрив між ними триває з 2018 р. по 2020 р. Виключенням є 2021 р., коли при зростанні видатків на ЖКГ, видатки на комунальне господарство знизились. Але вже в 2022 р. скалась ситуація «навпаки»: при зменшенні видатків на ЖКГ, видатки на комунальне господарство зросли (рис. 2).

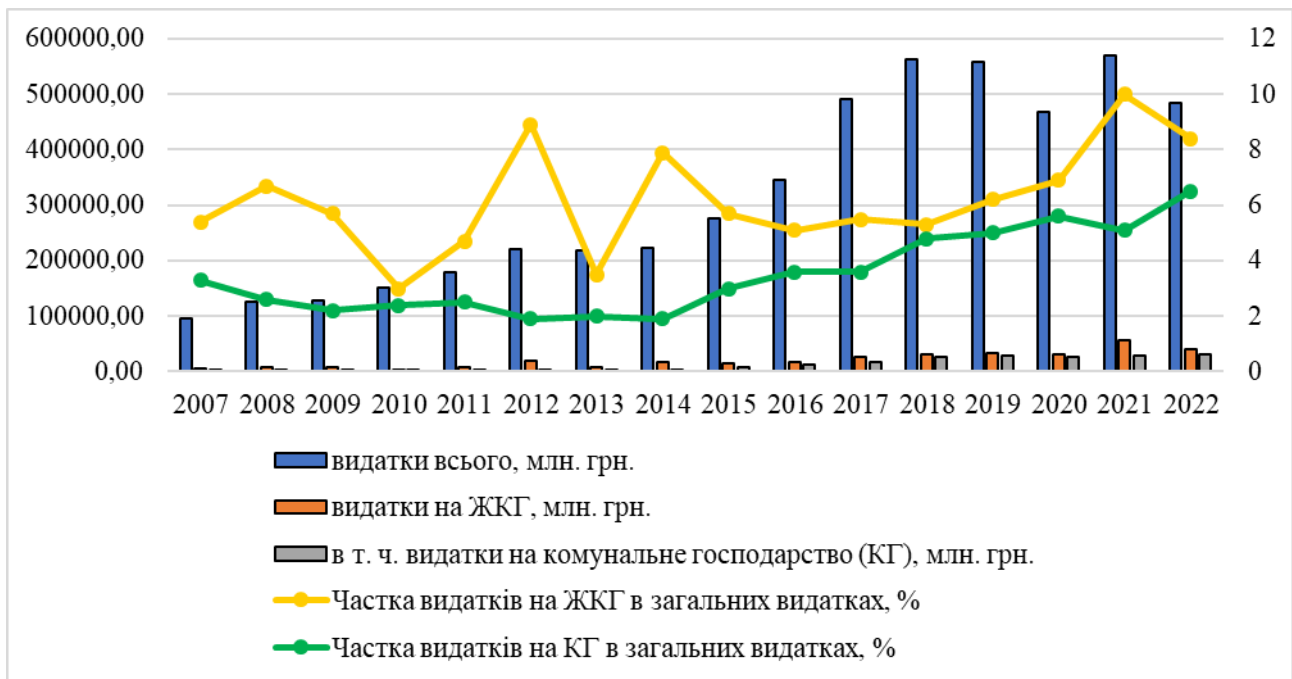

Рис. 2. Видатки місцевих бюджетів України на ЖКГ та комунальне господарство за 2007-2022 рр.

Джерело: Систематизовано за даними [1; 6; 12].

Капіталізація, як поняття, зазвичай відноситься до компаній, які мають акціонерну форму власності і випускають акції для їх реалізації на фінансових ринках. Підприємства комунальної форми власності, як правило, не випускають акції для загального обігу на біржах, оскільки вони можуть бути у власності місцевої або державної влади і функціонувати з метою надання комунальних послуг, таких як постачання води, електроенергії, вивезення сміття та інших послуг. Проте існують ситуації, коли комунальні підприємства можуть випускати спеціальні види фінансових інструментів або здійснювати інші фінансові операції, які можна було б розглянути як капіталізацію.

На думку О.В. Пустьяк [10], формування капіталу комунальних підприємствах включає процес залучення та інвестування коштів для розвитку, підтримки та розширення їх інфраструктури та діяльності. Зазвичай комунальні підприємства фінансуються за рахунок місцевого або державного бюджету або укладання угод з банками про надання кредитів для покриття своїх потреб у фінансуванні. Деякі комунальні підприємства можуть отримувати субсидії або

дотації від Уряду або отримувати доходи від своєї діяльності та використовувати їх для фінансування.

Комунальні підприємства, які надають основні послуги з водо- та електрозабезпечення, газопостачання та вивезення сміття потребують значного капіталу для забезпечення надійного надання послуг населенню. Капіталізація підприємства – це фінансовий показник, який визначає ринкову вартість підприємства на основі ціни його акцій або інших фінансових інструментів, які торгуються на відкритому ринку. Цей показник вказує на загальну вартість усіх виданих акцій або інших цінних паперів підприємства та є індикатором, який може використовуватися для оцінки розміру компанії на ринку [10].

Запроваджуючи практику капіталізації комунальних підприємств як засіб зниження навантаження на місцеві бюджети України доцільно розглянути досвід країн Європейського Союзу (ЄС) з тим, щоб врахувати їх здобутки. У ЄС накопичення капіталу комунальних підприємств здійснюється на підставі нормативних документів та з врахуванням специфіки ринку та політики ЄС, визначаючи структуру ставок, моделі доходів і вимоги до капіталовкладень для комунальних послуг. Комунальні підприємства в ЄС можуть залучати приватні інвестиції, як національні, так і іноземні, випускаючи акції, облігації або інші фінансові інструменти на фінансовому ринку. Це дозволяє їм залучати капітал від інвесторів, які шукають можливості в економічній зоні ЄС. Також ЄС надає програми фінансування та субсидії для підтримки різних комунальних проектів, особливо тих, що стосуються відновлюваної енергії, екологічної стійкості та розвитку інфраструктури. Ці кошти можуть надходити з Європейських структурних та інвестиційних фондів, програми «Горизонт 2020» або інших ініціатив ЄС. Звичайною практикою в ЄС є створення ДПП, коли приватні підприємства співпрацюють з державними організаціями для розробки та управління комунальними проектами. Ці партнерства можуть забезпечити доступ до приватного капіталу та досвіду, одночасно розподіляючи ризики та винагороди. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) надає позики та фінансову підтримку проектам, які відповідають політиці та цілям ЄС [14]. Комунальні

підприємства можуть подати заявку на кредити ЄІБ для фінансування інфраструктурних проектів, ініціатив з енергоефективності тощо. Комунальні підприємства, що працюють у кількох державах-членах ЄС, можуть залучати капітал у міжнародних інвесторів або фінансових установ. Це може включати транскордонні злиття, поглинання або партнерства, яким сприяє єдиний ринок ЄС. У регульованих секторах комунальних послуг, таких як енергетика та водопостачання, тарифи часто встановлюються національними регуляторними органами. Ці тарифи забезпечують передбачуваний потік доходів для комунальних компаній, підтримуючи їх здатність залучати капітал для інвестицій. Для фінансування проектів у сфері відновлюваної енергетики та сталого розвитку деякі комунальні підприємства випускають зелені облігації, які є борговими інструментами, призначеними для екологічно чистих ініціатив. Ці облігації можуть залучити екологічно свідомих інвесторів.

Взагалі політика ЄС сприяє конкуренції та лібералізації ринку в таких секторах, як енергетика та ін.. Це заохочує приватні інвестиції та формування капіталу, створюючи можливості для нових учасників ринку. Як частина зобов'язань ЄС щодо переходу до більш екологічної економіки, кошти та стимули надаються комунальним підприємствам, які займаються виробництвом енергії з відновлюваних джерел, підвищенням енергоефективності та зусиллями щодо зменшення викидів вуглецю в атмосферу.

Важливо відзначити, що нормативно-правова база ЄС для комунальних послуг значною мірою гармонізована, спрямована на створення єдиного європейського ринку енергетичних та інших комунальних послуг.

Дослідивши досвід ЄС, в Україні можна запропонувати до впровадження комунальними підприємствами практики випуску облігацій з метою залучення капіталу. Облігації можуть бути у формі корпоративних або муніципальних облігацій, залежно від типу комунального підприємства та його структури власності. Доходи від облігацій можна використовувати для інвестування в інфраструктуру, дані інвестиції повернуться з відсотками. Також комунальні підприємства можуть реінвестувати частину своїх прибутків у свою діяльність.

Нерозподілений прибуток може бути значним джерелом капіталу для поточного обслуговування, модернізації та проектів розширення. Якщо власних коштів недостатньо, тоді комунальні підприємства можуть отримати фінансування через банківські позики, кредитні лінії або інші боргові інструменти. Такі позики часто забезпечуються очікуваними майбутніми доходами, отриманими від послуг комунального підприємства. Ще одним варіантом залучення капіталу є випуск цінних паперів, таких як звичайні або привілейовані акції. Це дозволить комунальним підприємствам залучати кошти шляхом продажу часток своєї власності інвесторам. Також можна сек'юритизувати активи комунальних підприємств шляхом випуску цінних паперів, забезпечених активами (ABS). Ці фінансові інструменти підтримуються грошовими потоками, створеними конкретними комунальними активами, такими як майбутні доходи від оплати рахунків клієнтів. В деяких випадках можна запропонувати плани реінвестування дивідендів (DRIPs), що дозволить акціонерам реінвестувати свої дивіденди в додаткові акції. Це може опосередковано сприяти формуванню капіталу. Комунальні підприємства можуть виділяти частину свого бюджету спеціально для капітальних видатків, відкладаючи кошти на поточне технічне обслуговування, модернізацію інфраструктури та проекти розширення. На регульованих ринках комунальних послуг платники тарифів можуть робити внесок у формування капіталу шляхом затвердженого підвищення ставок. Регуляторні органи часто дозволяють підвищення ставок, щоб покрити витрати на інвестиції та покращення інфраструктури. Також комунальні підприємства можуть створювати спільні підприємства або партнерства з іншими компаніями для об'єднання ресурсів і розподілу витрат на масштабні проекти. Всі вище перелічені заходи дозволять здійснити капіталізацію комунальних підприємств та призведуть до зниження навантаження на місцеві бюджети.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Поліпшення фінансування підприємств комунальної форми власності вимагає комплексного підходу та співпраці між місцевими органами влади,

підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Такий підхід може допомогти забезпечити стійке та ефективне фінансування комунальних послуг. Формування капіталу в комунальних підприємствах включає процес залучення та інвестування коштів для розвитку, підтримки та розширення їх інфраструктури та діяльності. Капіталізація підприємств комунальної форми власності може бути менш розповсюдженою концепцією порівняно з приватними або публічними компаніями. Конкретні практики та джерела формування капіталу можуть відрізнятися залежно від типу комунального підприємства, його нормативного середовища та його фінансової стратегії. Накопичення капіталу має вирішальне значення для комунальних підприємств з метою забезпечення довгострокової надійності та стійкості їхніх послуг, а також для задоволення вимог споживачів і навколишнього середовища. Загалом, капіталізація комунального підприємства є важливим фінансовим показником для аналізу його ринкового стану. Як наслідок, капіталізація комунальних підприємств дозволить знизити навантаження на місцеві бюджети, фінансові ресурси яких можуть бути обмежені. Але так як питання досить складне, воно потребує усестороннього дослідження, що і буде нашою подальшою перспективою.

Література

1. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку: монографія/ Лисяк Л.В., Качула С.В., Роменська К.М. та ін.; за ред. Л.В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
2. Глухова В. І., Кравченко Х. В. Фінансовий стан комунальних підприємств і напрями його покращення. *Modern Economics*. 2021. № 26. С. 30-36 doi: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-05).
3. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання Державного бюджету (зведеного бюджету, державного бюджету, місцевих бюджетів) України за 2007–2021 рр. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannyaderzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 04.10.2023)

4. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-174-180>.

5. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8528> doi: [10.32702/2307-2105-2021.1.12](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12).

6. Бюджет України 2021. Статистичний збірник / Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf (дата звернення: 06.10.2023).

7. Іртищева І.О., Стегней М.І., Топчій О.О. Проблеми та перспективи розвитку ЖКГ в Україні: фінансовий аспект. *Вісник ХНАУ*. Серія : Економічні науки. 2019. №2. С. 353-365. doi: [10.31359/2312-3427-2019-2-353](https://doi.org/10.31359/2312-3427-2019-2-353).

8. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації. *Фінанси України*. 2015. № 3. С. 88-101.

9. Лисяк Л.В., Качула С.В. Фінансовий механізм публічно-приватного партнерства у реалізації стратегічних цілей розвитку територій України. *Економіка і суспільство*. 2023. №53. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2673/2589> (дата звернення: 04.10.2023). doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-72>.

10. Пустьяк О. В. Проблеми формування статутного капіталу комунальних підприємств. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Економічні науки. 2010. № 3. С. 321-325.

11. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Актуальні проблеми підвищення прибутковості комунальних підприємств як фактору економічної безпеки. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 54–59. doi: [10.32702/2306-6792.2019.22.54](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.22.54).

12. Open Budget: Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/> (дата звернення: 04.10.2023).

13. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law. *Public and Municipal Finance*. 2023. №12(1). С. 1-11. doi:10.21511/pmf.12(1).2023.01

14. European Investment Bank: official site. URL: <https://www.eib.org/en/> (дата звернення: 06.10.2023).

15. Lysiak L., Kachula S., Kushnir A., Datsenko V., Tereshchenko T. Assessment of financial sustainability of local budgets in the budget management system using Kohonen maps. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. № 9(6). pp. 1558-1570. doi:10.13189/ujaf.2021.090633.

16. Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O., Filipova M., Kushnir A. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2020. № 9 (1), pp. 48-59. doi: 10.21511/pmf.09(1).2020.05

References

1. Lysyak, L.V. Kachula, S.V. and Romenska, K.M. (2015), Biudzhetna skladova realizatsii dominantnykh napriamiv suspil'noho rozvytku [Budget component of the implementation of dominant areas of social development], Dnepropetrovsk, Ukraine.

2. Glukhova, V. and Kravchenko, K. (2021), “Financial condition of communal enterprises and directions for its improvement”, *Modern Economics*, vol. 26, pp. 30-36 doi: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-05).

3. State Treasury Service of Ukraine (2022), “Reporting on the implementation of the State budget (consolidated budget, state budget, local budgets) of Ukraine for 2014–2021”, [Online], available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannyaderzhavnogo-byudzhetu> (Accessed 4 Oct 2023).

4. Zhulyn, O. V. and Zeleniuk-Dzhun, L.V. (2020), “Management of financial resources of communal enterprises and prospects for their development”, *Biznes-inform*, vol. 7, available at: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-

inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf (Accessed 4 Oct 2023) doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-174-180>.

5. Zagirniak, D., Glukhova, V. and Kravchenko, K. (2021), “Activities of communal enterprises and their financial support in conditions of decentralization”, *Efektivna ekonomika*, vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8528> (Accessed 4 Oct 2023) doi: 10.32702/2307-2105-2021.1.12.

6. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2021), “The budget of Ukraine 2021. Statistical collection”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf (Accessed 6 Oct 2023).

7. Irtysheva, I.O., Stehnei, M.I. and Topchii, O.O. (2019), “Problems and prospects of housing development in Ukraine: financial aspect”, *Visnyk KhNAU: Seriia «Ekonomichni nauky»*, vol. 2, pp. 353–401 doi: 10.31359/2312-3427-2019-2-353.

8. Kyrylenko, O. P. (2015), “Financial support of water supply and sewerage enterprises in terms of budget decentralization”, *Finansy Ukrayiny*, vol. 3, pp. 88-101.

9. Lysiak, L.V. and Kachula, S.V. (2023), “The financial mechanism of public-private partnership in the implementation of the strategic goals of the development of the territories of Ukraine”, *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 53, available at: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2673/2589> (Accessed 4 Oct 2023). doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-72>.

10. Pustiak, O. V. (2010), “Problems of formation of authorized capital of communal enterprises”, *Visnyk Kam'ianets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohienka. Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 321-325.

11. Tulchynska, S.O. and Solosich, O.S. (2019), “Actual problems of increasing the profitability of utility enterprises as a factor of economic security”, *Ahrosvit*, vol. 22, pp. 54-59. doi: 10.32702/2306_6792.2019.22.54.

12. Open Budget (2023), “State budget web portal for citizens”, available at: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/> (Accessed 4 Oct 2023).
13. Chugunov, I., Makohon, V., Titarchuk, M. and Krykun, T. (2023) “The budget policy of Ukraine under martial law”, *Public and Municipal Finance*, vol. №12(1), pp. 1-11, doi:10.21511/pmf.12(1).2023.01
14. European Investment Bank (2023), available at: <https://www.eib.org/en/> (Accessed 6 Oct 2023).
15. Lysiak, L., Kachula, S., Kushnir, A., Datsenko, V. and Tereshchenko, T. (2021), “Assessment of financial sustainability of local budgets in the budget management system using Kohonen maps”, *Universal Journal of Accounting and Finance*, vol. 9(6). pp. 1558-1570. doi:10.13189/ujaf.2021.090633.
16. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O., Filipova, M. and Kushnir, A. (2020), “Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine”, *Public and Municipal Finance*, vol. 9 (1), pp. 48-59. doi: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09\(1\).2020.05](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05)

Стаття надійшла до редакції 15.10.2023 р.